

Úvod

Předkládaný materiál je analytickým obrazem vybraných tendencí demografického, sociálního, ekonomického a environmentálního vývoje Jihomoravského kraje v roce 2010, s návazností na vývoj v předchozích letech (zpravidla od roku 2005). Zahrnuje oblasti, kde můžeme vývoj kvantifikovat pomocí statistických ukazatelů, přičemž klademe důraz na jevy v kraji významné. V textu jsme se snažili postihnout dopady ekonomické recese v našem kraji a posoudit vývoj ve srovnání s ostatními kraji České republiky.

Vzhledem k systému postupného zpracování dat zatím nemáme k dispozici kompletní údaje za rok 2010. Proto můžeme v některých oblastech zpracovat hodnocení zatím pouze do roku 2009. Navíc v oblasti makroekonomiky (hrubý domácí produkt, hrubá přidaná hodnota, tvorba hrubého fixního kapitálu a navazující ukazatele) probíhá v současnosti rozsáhlá revize dat v celé časové řadě od roku 1995, a to jak na celostátní úrovni, tak na úrovni regionální. Její výsledky na regionální úrovni budou zveřejněny koncem měsíce listopadu letošního roku.

Aktuální údaje průběžně zveřejňujeme na internetu na adrese www.brno.czso.cz. Komplexní pohled na vývoj v kraji poskytuje [Statistická ročenka Jihomoravského kraje](#) pravidelně vydávaná v průběhu měsíce prosince. Přehled vybraných ukazatelů o krátkodobém vývoji regionu nabízí [Statistický bulletin](#)¹.

Obdobné materiály byly zpracovány ve všech krajích České republiky, jednotně bylo připraveno mezikrajské srovnání. Také tabulková část má sjednocený obsah, aby byla uživatelům usnadněna možnost srovnání vývoje v jednotlivých krajích.

Souhrn hlavních poznatků

Základní tendence vývoje v Jihomoravském kraji v roce 2010 (2009) v jednotlivých oblastech lze ve stručnosti uvést následovně:

Demografický vývoj

Počet obyvatel kraje rostl pomaleji než v předchozích letech, především v důsledku poklesu počtu osob přistěhovaných z ciziny. Na druhé straně však nižší počet přistěhovaných vedl k tomu, že poprvé od roku 1991 přirozený přírůstek převýšil byt nepatrně migrační přírůstek.

Počet živě narozených dětí klesal již druhým rokem, opět se však zvýšil podíl dětí narozených mimo manželství. Právě počet uzavřených sňatků byl nejnižší od roku 1991, naopak počet rozvedených manželství byl nejvyšší.

Pokračoval proces stárnutí populace. V roce 2004 byl podíl dětské složky a podíl osob v poproduktivním věku téměř shodný, v dalších letech se podíl dětské složky snižoval (přes nepatrné zvýšení v roce 2009 a 2010) a podíl osob v poproduktivním věku postupně rostl, vzrostl ale i podíl osob v produktivním věku.

Postupně se zvyšuje naděje dožití (střední délka života), zvyšuje se i průměrný věk. Zvyšuje se ovšem průměrný věk nejen u obyvatel celkem, ale i průměrný věk matky při narození dítěte, průměrný věk ženicha a nevěsty při uzavření sňatku, či průměrný věk manželů při rozvodu.

Sociální vývoj

Oblast zaměstnanosti odrážela dopady hospodářské recese nejzřetelněji, v roce 2009 tak bylo u většiny ukazatelů sociálního vývoje zaznamenáno zhoršení. Mírné oživení hospodářství v roce 2010 znamenalo v některých případech posun ke zlepšení stavu.

Zaměstnanost se zvýšila, počet zaměstnaných podle výsledků VŠPS byl v roce 2010 proti roku 2009 vyšší o 2,1 tisíc osob, ovšem proti roku 2008 byl tento počet nižší o 5,2 tisíc osob. Rostl i počet nezaměstnaných, a to jak v roce 2009, tak v roce 2010 (v roce 2009 byl počet o 14,2 tisíc osob vyšší a v roce 2010 byl proti roku 2008 dokonce o 19,7 tisíc osob vyšší). Počet nezaměstnaných se začal zvyšovat již ve 4. čtvrtletí roku 2008 a nejvyššího počtu dosáhl v 1. čtvrtletí roku 2010. Vývoj nezaměstnanosti měl vliv i na snížení počtu zaměstnaných cizinců.

S vývojem počtu nezaměstnaných byl úzce spjat i vývoj počtu volných pracovních míst. Jestliže v srpnu 2008 bylo k dispozici ještě téměř 17 tisíc volných míst, na konci roku 2008 to byla již jen polovina tohoto počtu. Na konci roku 2010 již bylo pouze 3 tisíce volných pracovních míst. Zvyšoval se i počet dlouhodobě nezaměstnaných. Obecně platilo, že míra nezaměstnanosti byla vyšší mezi mladšími věkovými skupinami, klesala se vzrůstajícím stupněm vzdělání.

¹ Vychází 95. den pro skončení příslušného čtvrtletí.

Obrazem vývoje nezaměstnanosti byl i zvyšující se počet příjemců předčasných starobních důchodů. V roce 2008 se počet předčasných důchodů zvýšil o přibližně o 1 800 příjemců, v roce 2009 přírůstek činil již téměř 3 200 a v roce 2010 se zvýšil o dalších téměř 3 000 příjemců předčasných důchodů. Podíl příjemců předčasných důchodů se tak zvýšil v posledních 5 letech o 5 procentních bodů a v roce 2010 tvořil téměř 23 % z počtu příjemců starobních důchodů.

Až do roku 2009 se zvyšoval počet studentů vysokých škol bydlících v kraji. Vzdělání zvyšovalo možnosti uplatnění na trhu práce, osoby s vyšším vzděláním pobíraly i vyšší průměrné mzdy.

Ekonomický vývoj

Z makroekonomického hlediska se propad v hospodářství v roce 2009 projevila výrazným meziročním poklesem HDP a poklesem podílu kraje na HDP ČR. Výši očekávaných údajů za rok 2010 jistě ovlivní vývoj v jednotlivých resortech v roce 2010. Např. vývoz zboží v roce 2010 v kraji sice meziročně vzrostl, ale hodnoty roku 2008 nedosáhl. Obdobou byla i situace ve velkých průmyslových podnicích.

Zemědělská produkce v roce 2009 byla podstatně nižší než v letech 2007 a 2008. Ani očekávané výsledky za rok 2010 nebudou zřejmě lepší, neboť výsledky rostlinné výroby byly do značné míry ovlivněny nepříznivým počasím v době vegetace a živočišná výroba byla charakteristická spíše snižováním stavů většiny hospodářských zvířat.

Ve stavebnictví se dopad krize plně projevila až v roce 2010, stavební výroba dosáhla pouze dvou třetin skutečnosti roku 2009. Snížil se počet vydaných stavebních povolení a počet zahájených i dokončených bytů byl také meziročně nižší.

V oblasti cestovního ruchu se po předchozím poklesu mírně zvýšil počet hostů hromadných ubytovacích zařízení, průměrný počet přenocování však stále zůstal nejnižší mezi kraji.

Životní prostředí

Na území kraje se v posledních letech nepatrně zvyšovala plocha lesních pozemků, trvalých travních porostů, sadů a zahrad, současně se snížila výměra orné půdy. Jihomoravský kraj je svými geografickými podmínkami vhodný především pro konvenční zemědělství, proto ekologické zemědělství není nijak výrazně rozvinuto, i když se v posledních letech plocha ekologicky obhospodařované půdy mírně navýšila.

Zvýšené investice na ochranu životního prostředí (v roce 2010 byly na území kraje pořízeny investice v hodnotě 3,3 mld. Kč), ale i pokles hospodářské produkce, vedly ke zlepšení kvality ovzduší, v roce 2009 poklesly měrné emise oxidu uhelnatého a oxidů dusíku.

Vzhledem k vývoji průmyslové a stavební výroby v roce 2009 zůstala produkce podnikového odpadu téměř na úrovni roku 2008, meziročně se však zvýšila produkce komunálního odpadu. Příznivým jevem v odpadovém hospodářství byla snaha o co nejvyšší podíl využitých odpadů v nakládání s odpady a navýšování podílu odděleně sbíraných složek komunálního odpadu.

Vedle poklesu spotřeby vody na osobu a den v roce 2010 bylo zaznamenáno i zvýšení podílu obyvatelstva připojeného na kanalizaci s koncovou čistírnou odpadních vod.